

Prof. dr hab. Edward Haliżak

Instytut Stosunków Międzynarodowych UW

Recenzja pracy doktorskiej Po-Kai Fang pod tytułem „Taiwanese and Polish Economic Policy towards SME's napisana pod kierownictwem naukowym Prof. UW dr hab. Marka Wróblewskiego, Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2017, s.219.

Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska mgr. Po-Kai Fang pod tytułem „Taiwanese and Polish Economic Policy towards SME's spełnia kryteria merytoryczne i formalne sformułowane w ustawie o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.nr.196).

Podstawą mojej pozytywnej konkluzji jest ocena następujących aspektów pracy doktorskiej mgr. Po-Kai Fang.

1. Kryterium wyboru tematu rozprawy.

Wybór tematu nie budzi zastrzeżeń ze względów merytorycznych i formalnych, mieści się w ramach nauki o polityce, ponieważ problematyka rozwoju i funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw daleko wykracza poza ekonomiczną dziedzinę wiedzy, gdyż równie ważną rolę odgrywają polityczne i społeczne determinanty. Polityka państwa odnośnie do tego sektora gospodarki odgrywa kluczową rolę, gdyż w warunkach zupełnie wolnej konkurencji zgodnie z rynkowym i liberalnym paradygmatem nie miałyby one szans na rozwój i przetrwanie.

Pozytywnie należy ocenić przyjęcie porównawczej perspektywy analizy problemu małych i średnich przedsiębiorstw. To ważne z dwóch powodów: Po pierwsze odmiennych kulturowo-cywilizacyjnych uwarunkowań w Polsce i na Tajwanie z czym wiąże się pytanie czy mają one znaczenie, biorąc pod uwagę to, że obydwa państwa dysponują gospodarką rynkową. Po drugie względy pragmatyczne. Polska rozwija kontakty gospodarcze z państwami Azji Wschodniej w związku istnieje zapotrzebowanie na wiedzę o mechanizmach gospodarowania i specyfice organizacji i funkcjonowania podmiotów gospodarczych z tamtego regionu.

2. Założenia badawcze.

W pierwszej kolejności chciałbym pokreślić, że obszar badawczy (przedmiot badania) został dokładnie określony. Doktorant przyjął że rząd obok mechanizmu rynkowego odgrywa

ważną rolę w segmencie małych i średnich przedsiębiorstw, ponieważ dzięki temu mogą one obniżać koszty i ograniczać negatywne skutki szoków zewnętrznych i asymetrii w dostępie do informacji jako typowej niedoskonałości rynku. W związku z tym w sposób naturalny rodzi się zapotrzebowanie na formalne i nieformalne instytucje, które likwidują te asymetrie. Doktorant na s.4 w jasny sposób stwierdził, że przedmiotem rozprawy jest zbadanie polityki instytucji i prawa w Polsce i na Tajwanie w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw, aczkolwiek pozostaje pewien niedosyt związany z brakiem określenia cezur czasowych w tytule rozprawy.

Określając cel rozprawy doktorant sformułował tezy adekwatne do pytań badawczych (s.4-5), które wyznaczają ramy analizy. To bardzo ważny element każdej pracy naukowej, który w naszym kraju przez liczne grono badaczy jest niedoceniany i wręcz pomijany. Po zadaniu tych trzech pytań doktorant sformułował program badawczy w pracy, ale w sposób dosyć ogólnikowy. W przekonaniu recenzenta autor pracy doktorskiej formułując pytania badawcze powinien udzielić na nie odpowiedzi w formie przejrzystej i spójnej roboczej hipotezy badawczej.

Na stronach 5-8 doktorant przedstawił założenia metodologii swojej rozprawy doktorskiej. Wyodrębnia pięć metod badawczych takich jak:

- 1) Narracyjne ujęcie analizy polityki ekonomicznej odnośnie do małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i na Tajwanie.
- 2) Systemową analizę instytucjonalnego wsparcia
- 3) Opisową analizę danych statystycznych
- 4) Analizę typu SWOT
- 5) Analizę porównawczą.

W połączeniu w wyraźną wcześniej deklaracją o odwołaniu się do zasad Nowej Ekonomii Instytucjonalnej, można stwierdzić że wymiar metodologiczny recenzowanej pracy został bardzo dobrze zaprojektowany zgodnie z powszechnie stosowanymi zasadami. Na pozytywną ocenę zasługuje także dokładne omówienie bazy źródłowej danych empirycznych.

3. Charakter rozprawy

Recenzowaną rozprawę doktorską mgr. Po-Kai Fang kwalifikuje jako analityczną. Ponieważ jej treść i konstrukcja oparte są na dwóch bardzo ważnych narzędziach analizy tak jak: analityczny model Nowej Ekonomii Instytucjonalnej i analizy porównawczej.

Najpierw warto zauważyć, że na stronach 10-18 doktorant w odrębnej części pracy odniósł się do dyskursu o definiowaniu pojęcia małych i średnich przedsiębiorstw. Co prawda ten istotny element pracy doktorskiej powinien znaleźć się we wstępie na samym początku. Ale taki zabieg nie umniejsza jego znaczeniu ani też niema wpływu na jakość wyводу. Wręcz przeciwnie to bardzo dobra pod względem merytorycznym konceptualizacja problemu, dokonana w oparciu o adekwatne dane empiryczne opracowane przez UE, OECD i Bank Światowy. Bardzo interesująco przedstawia się zestawienie w tabeli 5 na s.17 odnośnie do polityki państw w stosunku do małych i średnich przedsiębiorstw w wymiarze międzynarodowym.

O analitycznym charakterze recenzowanej pracy dowodzi także struktura pracy, która jest logiczną konsekwencją i funkcją przyjętych wcześniej założeń badawczych. W pięciorozdziałowej strukturze pracy, cztery rozdziały odnoszą się do analizy porównawczej a pierwszy poświęcony jest ekonomii instytucjonalnej, którą traktuje się jako teoretyczny instrument analizy.

Wybór takiego instrumentu analizy uważam za największą wartość dodaną pracy mgr. Po-Kai Fang.

Rozwój ekonomii instytucjonalnej to jeden z najbardziej interesujących wątków w nauce o ekonomii. Przypomnijmy że narodziła się ona w opozycji do głównego nurtu ekonomii neoklasycznej przypisującej rynkowi i wolności gospodarczej najważniejszą rolę regulatora działalności gospodarczej. W Polsce gorącym jej propagatorem jest profesor z Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN, Zbigniew Hockuba. Nie sposób nie docenić wartości eksplanacyjnej tego nurtu ze względu na jego interdyscyplinarny charakter i odrzucenie jako jedynie słusznego – racjonalnego podejścia.

Rozdział pierwszy (s.18-36) poświęcony jest analizie treści pojęcia ekonomii instytucjonalnej, którą doktorant na s.20 identyfikuje jako interdyscyplinarną dziedzinę wiedzy obejmującą ekonomię, prawo, teorie organizacji, nauki polityczne, socjologię i antropologię, której zadaniem jest zrozumienie działalności instytucji życia politycznego, społecznego i ekonomicznego. W tym bogato udokumentowanym rozdziale w sposób absolutnie prawidłowy przedstawiono genezę i założenia badawcze tej subdyscypliny. Żałować należy że w bibliografii zabrakło odniesień do badań tego problemu w Polsce. Żeby wymienić prace wspomnianego wcześniej Profesora Zbigniewa Hockuby i Stanisława Rudolfa

redaktora ważnej pracy zbiorowej pt. „Nowa ekonomia instytucjonalna wobec współczesnych problemów gospodarczych”, Kielce, 2014.

4. Sposób rozwiązania postawionego problemu badawczego.

W warstwie realizacyjnej recenzowana rozprawa prezentuje się bez zarzutu. Rozdziały drugi i trzeci poświęcono analizie sektora małych i średnich przedsiębiorstw na Tajwanie (s.36-68) i Polsce (s.69-98). To bardzo profesjonalnie przygotowana prezentacja problemu z wykorzystaniem właściwych danych, parametrów i wskaźników. Dzięki czemu te dwa rozdziały są bezcennym źródłem informacji o tym sektorze gospodarki w obydwu państwach. To przykład wzorowej wręcz analizy instytucjonalnej. Jedyne uwagi, które zgłaszam jako recenzent odnoszę się do kontekstu historyczno-instytucjonalnego. Tak więc w przypadku Tajwanu należało wskazać na znaczenie panowania kolonialnego Japonii (1895 – 1945), dzięki któremu Tajwan został przekształcony z ubogiej rolniczej wyspy w państwo z rozwiniętym już przemysłem, co stanowiło doskonałą bazę wyjściową dla dalszej industrializacji w latach 50-tych ubiegłego stulecia. Co się tyczy Polski, to rozwój małych i średnich przedsiębiorstw był możliwy w dużej mierze dzięki temu, że w okresie komunizmu przetrwał prywatny sektor w rolnictwie i rzemiosło, które były oazą przedsiębiorczości.

W strukturze recenzowanej pracy bardzo interesująco przedstawia się rozdział czwarty który podejmuje problematykę porównania polityki ekonomicznej w stosunku do małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i na Tajwanie za pomocą odpowiednio dobranych wskaźników, opracowanych przez instytucje międzynarodowe i ośrodki badawcze. Docenić należy nie tylko ogromny wysiłek i skrupulatność w opracowaniu treści tego rozdziału, ale przede wszystkim kompetencje i profesjonalizm w operacjonalizacji poszczególnymi wskaźnikami polityką ekonomiczną w stosunku do małych i średnich przedsiębiorstw.

Na s. 121 doktorant przedstawił bardzo interesującą opinię na temat pozycji Tajwanu i Polski w międzynarodowym podziale pracy. Otóż według niego możliwości rozwoju Tajwanu zostały mocno ograniczone gdyż został on wykluczony z wielu porozumień liberalizujących wymianę, podczas gdy w przypadku Polski było zupełnie inaczej, gdyż po przystąpieniu do UE mogła ona wykorzystać efekty umiędzynarodowienia swej gospodarki. Doktorant rozwinął ten wątek w następnym rozdziale wskazując jak wielką rolę dla umocnienia jego pozycji w międzynarodowym podziale pracy miało podpisanie w 2010 roku umowy o wolnym handlu z Chinami (Economic Cooperation Framework Agreement). Ale też

na s. 163-165 bardzo trafnie zdiagnozował zagrożenia dla gospodarki Tajwanu jakie ujawniają się z powodu nadmiernego uzależnienia od Chin, w dziedzinie handlu towarami i usługami.

Rozdział piąty, liczący ponad 40 stron jest najważniejszym w strukturze całej pracy ma wysoką wartość analizy porównawczej w kategoriach SWOT. To instrument analizy wymagający wysokich umiejętności w doborze adekwatnych argumentów na rzecz uzasadnienia każdej z czterech zmiennych. Zadanie było tym trudniejsze, że chodziło o porównanie bardzo złożonego i wielowymiarowego zjawiska w postaci polityki ekonomicznej w stosunku do małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i na Tajwanie.

Na stronach 150-173 doktorant dokonał analizy porównawczej instytucjonalnego środowiska małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i na Tajwanie. Problem jest bardzo obszerny, ale doktorant w moim przekonaniu bardzo dobrze zidentyfikował środowisko (otoczenie) w ramach którego działają te przedsiębiorstwa. Niemniej jednak pozostaje pewien niedosyt z powodu nie odniesienia się przez doktoranta do cech kapitalizmu (ustroju gospodarczego) w Polsce i na Tajwanie. Dla czytelnika z Polski byłoby bardzo interesujące ukazanie specyfiki wschodnioazjatyckiego kapitalizmu na Tajwanie, naprzykład w jakim stopniu jest on zbudowany na wzorcach japońskich i zachodnich (amerykańskich). Pominięto także rolę tradycji konfucjańskiej w organizacji, zarządzaniu, etyki pracy, odpowiedzialności indywidualnej i zbiorowej w gospodarce Tajwanu i jak się to przekłada na rozwój i funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw.

Na stronach 173-186 doktorant odwołując się jak pisze do oficjalnych deklaracji i dokumentów rządowych obydwu państw bardzo dobrze zidentyfikował specyfikę polityki ekonomicznej w Polsce i na Tajwanie w stosunku do małych i średnich przedsiębiorstw odwołując się do analizy SWOT. Tabele 5-3 na s.174 i 5-4 na s.180 uogólniają różnice strukturalne w tej polityce i są podstawą wiarygodną do przeprowadzenia porównań. Uznanie może budzić trafność doboru argumentów analizy SWOT w odniesieniu do Polski.

Rozdział piąty, kończą rozważania o stosunkach gospodarczych Polska-Tajwan i roli małych i średnich przedsiębiorstw jaką mogą odegrać w tej dziedzinie.

Rozprawa doktorska mgr. Po-Kai Kang kończy się konkluzjami na s.193-198 logicznie nawiązują one do przyjętych założeń w duchu ekonomii instytucjonalnej. Zostały one ujęte w postaci trzech rozbudowanych tez o roli instytucji formalnych i nieformalnych. Stanowią one w moim przekonaniu podstawę do dalszych badań.

5. Styl i język rozprawy

Recenzowana praca została napisana w sposób bardzo komunikatywny w języku angielskim. Ale co jest równie ważne doktorant w sposób prawidłowy i językowo poprawny posługuje się polskojęzycznymi terminami (tytuły dokumentów, nazwy własne). Analizując politykę ekonomiczną Polski odwołał się do adekwatnych źródeł w języku polskim a także angielskim. Na uznanie zasługuje wykorzystanie anglojęzycznych opracowań odnoszących się do Polski. Ich ilość i jakość sprawiły, że oceny dotyczące naszego kraju są wiarygodne. To samo odnosi się do Tajwanu gdzie język angielski odgrywa ważną rolę w komunikowaniu ze światem zewnętrznym.

6. Najważniejsze uwagi polemiczne

1. Na s.1 doktorant jednoznacznie stwierdza że zatrudnienie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw stanowi 60% zatrudnienie w przemyśle i że wytwarza on połowę produktu. Powstaje pytanie do jakiego kraju (krajów) takie stwierdzenie się odnosi i jakie jest źródło takiej informacji.
2. W pracy nie odniesiono się do istoty kapitalizmu w obydwu państwach jako systemowej determinanty rozwoju i funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw. Chodziło o to aby ukazać jakie są dominujące cechy polskiego kapitalizmu, np. czy odpowiada on założeniom neoliberalnej gospodarki czy społecznej gospodarki rynkowej. W przypadku Tajwanu możemy również mówić o specyfice tamtejszego kapitalizmu.

Uwagi które zgłosiłem nie podważają mojej pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy.

Konkluzje.

Rozprawa doktorska mgr. Po-Kai Fang zasługuje na ocenę bardzo dobrą. Ze względu na wysoki poziom merytoryczny i rangę przedmiotu badania powinna być opublikowana. Spełnia wymogi formalne a z merytorycznego punktu widzenia jest istotnym wkładem w poznanie badanej problematyki. Dowodzi także że doktorant bardzo dobrze opanował wiedzę o przedmiocie badania jak również wykazał wysokimi umiejętnościami badawczymi.

Biorąc powyższe pod uwagę wnioskuję o dopuszczenie doktoranta do dalszych etapów w procedurze doktorskiej.

